DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION

I forbindelse med gennemførelsen af de økonomisk-politiske foranstaltninger i maj måned i år bebudede regeringen et initiativ om efteråret med henblik på at få afstukket en ramme for de samlede pengeindkomststigninger i medfør af indkomstopgøret ved overenskomstforhandlingerne i foråret 1971. Eftersommeren har derfor været rig på økonomiske analyser og konjunkturbedømmelser. I august måned afleverede Det økonomiske Sekretariat en økonomisk oversigt til regeringen. I september måned fulgte en analyse af økonomien i efteråret 1970 fra Det økonomiske råds formandskab. På det økonomisk-politiske plan fremsatte Socialdemokratiet i august et anti-inflationsforslag, og den 22. september fremlagde statsministeren regeringens såkaldte 12-punktsprogram.

Begge de økonomiske redegørelser understreger meget stærkt det uholdbare i et underskud af den nuværende størrelsesorden på den løbende betalingsbalance. Ligeledes peges der i begge rapporter på den seneste tids udvikling i retning af en større andel af ret kortfristet, privat kapitalimport som indeholdende et specielt faremoment i en situation med uro på valutamarkederne. Valutakrisen i maj måned 1969 viste således, at en kreditafgang kan indtræffe meget pludseligt. Sekretariatet finder det indlysende, at der ved tilrettelæggelsen af den økonomiske politik i de nærmeste år må gives første prioritet til opnåelsen af en hurtig og stærk nedbringelse af underskuddet på den løbende betalingsbalance. Det hedder tillige, at »dette må sætte et afgørende præg på de aktuelle beslutninger om den økonomiske politik med det sigte at opnå en væsentlig reduktion allerede i 1971. Samtidig må der ved udformningen af stabiliseringspolitikken skabes grundlag for, at den hurtige nedbringelse af underskuddet kan fortsætte i de følgende år.« Rådet påpeger især de beskæftigelsesmæssige problemer ved den nuværende situation. Hvis man indretter sin økonomi på låntagning i udlandet under så gunstige afsætningsvilkår som for tiden gældende, så rummer dette på længere sigt en alvorlig trussel mod mulighederne for at opretholde fuld beskæftigelse. Skævheden i udenrigsøkonomien er så udtalt, at truslen mod den fulde beskæftigelse er ved at blive en realitet, hævder rådet. Der er behov for en omgående kontraktion i de rene hjemmemarkedserhverv, herunder den offentlige sektors aktivitet, og en udvidelse af eksportproduktionen og de produktionsområder, der er i konkurrence med importen. Det er som led i denne strukturomlægning, at man finder det vanskeligt at undgå et forbigående fald i beskæftigelsen. Arbejdsmarkeds-

politikken ønskes derfor intensiveret. Man finder, at betalingsbalancesituationen er så alvorlig, at man ikke kan løbe nogen risiko for en fortsættelse.

De to redegørelser er imidlertid også nært sammenfaldende i deres bedømmelse af mulighederne for at opnå en forbedret betalingsbalancestilling. Udsigterne for den internationale konjunktur betragtes som gunstige for de danske eksporterhvervs afsætning. Importprisniveauet synes at flade ud, først og fremmest fordi råvarepriserne synes stabiliserede eller vigende. I 1971 skønnes der at være basis for en stigning i industrieksporten af samme størrelsesorden som i indeværende år regnet i faste priser, men lidt svagere opgjort i løbende priser som følge af ventede mindre prisstigninger. De samlede eksportindtægter skønner Det økonomiske Sekretariat vil vokse med mellem 2,0 og 2,5 mia kr. eller 7–9 pct. i 1971. Produktionsstigningen skønnes i 1971 at kunne blive på 3–3,5 pct. En produktionsstigning af denne størrelsesorden vil medføre en vækst i importmængden på godt 5 pct. svarende til 1,5 mia kr. under forudsætning af nogenlunde uændrede priser. Når man ser bort fra udenrigsomsætningen med skibe og fly anslås underskuddet på de løbende poster i 1971 at blive på 3,5 mia kr., hvortil skal lægges kapitaludgifter ved lån til udviklingslandene. Finansieringsbehovet anslås til omkring 4 mia kr. eller omkring 1 mia kr. bedre end udsigterne for indeværende år.

Sekretariatet anser et omsving af denne størrelse for at være en betydelig forbedring, men giver samtidig udtryk for, at det i den nuværende situation må anses for utilstrækkeligt af to grunde. For det første fordi et finansieringsbehov på 4 mia kr. er for voldsomt, og for det andet fordi økonomien i en årrække fremover vil være overordentlig sårbar, hvis underskuddet ikke bringes ud af verden i løbet af nogle få år. U-landsbetalingerne vil være voksende, og selv hvis den løbende betalingsbalance forbedres med 1 mia kr. årligt, vil det tage mindst 5–6 år, før finansieringsbehovet er elimineret. På linie med vismændenes understregning af de beskæftigelsesmæssige problemer påpeger Det økonomiske Sekretariat, at en stramning af det internationale lånemarked eller et konjunkturtilbageslag i udlandet vil stille den hjemlige økonomiske politik over for så vanskelige problemer, at en høj beskæftigelsesgrad ikke lader sig fastholde. Det anføres således, at man med nogen berettigelse kan hævde, at »man pånyt står over for det klassiske dilemma i dansk økonomi – nemlig valget mellem en tilfredsstillende betalingsbalancestilling og en høj beskæftigelsesgrad og økonomisk vækst. Men i en situation med høj og stigende økonomisk aktivitet i udlandet er det reelle indhold i dette dilemma imidlertid nok så meget et spørgsmål om en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af den indre økonomiske politik som et nødvendigt valg mellem to onder«.

Meget vil kunne komme til at afhænge af, om man kan holde stigningen i det danske pris- og omkostningsniveau på linie med eller under ud-

landets, og her kommer den meget diskuterede indkomstpolitik ind i billedet. Såvel Det økonomiske Sekretariat som Rådet understreger meget kraftigt, at indkomstpolitik ikke kan stå alene. Det hedder således herom i sidstnævntes redegørelse:

»En grundlæggende forudsætning for, at indkomstpolitikkens målsætning lader sig realisere i tilstrækkeligt omfang er imidlertid, at økonomien ikke præges af efterspørgselspres. Når der er stærkt pres på aktiviteten med heraf følgende øget konkurrence mellem de forskellige sektorer af økonomien om at trække ressourcer til sig, må en selvforstærkende stigning i pengeindkomsterne og øget betalingsbalanceunderskud anses for uundgåelig, eftersom dette simpelt hen er den måde, hvorpå efterspørgsel og produktion m. v. under disse vilkår tilpasser sig hinanden i en økonomi som den danske, jfr. den senere tids erfaringer. I en sådan situation ville det derfor være urealistisk at vente, at udviklingen i pengeindkomsterne kunne holdes inden for eventuelle, på forhånd fastlagte rammer.

Indkomstpolitikken kan derfor alene være et supplement til, men ikke træde i stedet for en penge- og finanspolitik, der holder den økonomiske ekspansion inden for sådanne grænser, at der ikke – generelt eller inden for enkelte sektorer – opstår et stærkt aktivitetspres. I en sådan situation har indkomstpolitikken til gengæld en vigtig rolle at spille ved at muliggøre, at det på den anden side også bliver muligt at udnytte de bestående muligheder for økonomisk ekspansion«.

ANTI-INFLATIONSPROGRAM OG 12-PUNKTSPROGRAM

På baggrund af den aktuelle økonomiske situation og de forudseelige problemer i forbindelse med overenskomstfornyelserne i foråret 1971 fremlagde Socialdemokratiet i august måned sit forslag til bekæmpelse af inflationen med henblik på en forhandling med regeringen om programmets gennemførelse. Programmets mål er at gøre 1971 til et år med neddæmpet prisstigning, og der foreslåes til opnåelse af dette mål blandt andet en nedsættelse af priserne svarende til tre pristalspoints, hvorved udløsning af en dyrtidsportion skulle kunne undgås. Det er partiets opfattelse, at der herved kan undgås omkostningsstigninger på noget over 1,5 mia kr. pr. år, og at det nødvendige beløb til nedbringelse af priserne vil udgøre godt det halve heraf. Dette beløb foreslås taget af statens kasseoverskud for indeværende finansår. Ca 600 mill. kr. foreslås således anvendt til nedsættelse af priserne på svinekød, okse- og kalvekød, kødvarer, æg, mælk, smør og ost, hvilket skulle svare til to points i pristallet. Det tredje point foreslås opnået gennem tilskud til prisnedsættelse for brød, mel, gryn, margarine og sukker. Endvidere foreslås boligsikringen forøget med henblik på at opnå et fald i pristallets boligpost.

Den 22. september afgav statsministeren en redegørelse for regeringens økonomiske politik ved møder mellem arbejdsmarkedets og erhvervslivets organisationer. Regeringens såkaldte 12-punktsprogram var indeholdt heri. Baggrunden herfor er det forhold, at underskuddet på betalingsbalancen i indeværende år skønnes at komme til at udgøre næsten 4 pct. af nationalindkomsten. En løsning på dette problem vil efter regeringens opfattelse kræve, at der de næste 2–3 år må bruges omkring halvdelen af den årlige produktionsstigning til nedbringelse af underskuddet, og den resterende halvdel vil derfor alene stå til rådighed for øgede investeringer og privat og offentligt konsum.

Foruden en opfordring til arbejdsmarkedets parter om at afslutte overenskomster, der er i overensstemmelse med regeringens politik og målsætning, indeholder regeringens program 12 punkter:

1) fastholdelse af en stram finans- og pengepolitik med henblik på at fjerne det eksisterende efterspørgselspres.
2) der vil blive taget skridt til at reducere statens udgiftsrammer og ændre en række lovbundne offentlige udgifter med det mål at opnå yderligere besparelser på mindst en halv milliard kroner udover de allerede tilrettelagte besparelser på 400 mill. kr. Desuden tilstræbes en yderligere begrænsning af personaleforbruget.
3) over for kommunerne indskærpes, at en højere selvfinansieringsgrad for anlægsarbejder er nødvendig.
4) lov om prisstop til udgangen af februar 1971.
5) opfordring til arbejdsmarkedets parter om at udnytte den prisstabilitet, prisstoppet sikrer, til at enes om aftaler, der holder lønudviklingen i den kommende overenskomstperiode inden for sådanne snævre rammer, at en fortsat stabil prisudvikling kan opnås. Det er i den forbindelse regeringens bestemte opfattelse, at der er behov for, at den automatiske dyrtidsregulering afløses af mere hensigtsmæssige ordninger til sikring af udsatte lønmodtagergruppers realløn.

   Det er tilsvarende regeringens opfattelse, at den automatiske pristalsregulering også for de offentligt ansatte bør afløses af en anden ordning, ligesom regeringen vil tage spørgsmålet om ophævelse af automatiske pristalsklausuler på en række andre områder inden for det offentliges virkefelt op til overvejelse. Det fremhæves over for parterne, at regeringen må lægge afgørende vægt på, at hovedorganisationerne når frem til en snarlig klarlæggelse af den samlede økonomiske rækkevidde af de forestående overenskomstfornyelser.
6) Pr. 1. marts 1971 vil prisstoppet blive erstattet af en lovgivning på noget længere sigt om priser og avancer, bl. a. med det formål at hindre, at prisstabiliteten i overenskomstperioden brydes af avance- eller lønglidning.

7) lovforslag om udbyttebegrænsning og om en skærpelse af lovgivningen om beskatning af kapitalgevinster.
8) undersøgelse af, om afskrivningsreglerne i praksis har utilsigtede virkninger, og i bekræftende fald revision af lovgivningen.
9) villighed til at drøfte en umiddelbar indsats ad lovgivningens vej over for lavtlønsområder og andre lavindkomstgrupper, og et samarbejde med organisationerne om en dybtgående analyse af årsagerne til lavtlønsproblemerne, herunder ligelønsproblematikken, med henblik på langsigtede løsninger.
10) efter nærmere drøftelser og aftaler med arbejdsmarkedets parter at engagere sig i de bestræbelser, der udfoldes af organisationerne med henblik på bedre samarbejde og øget medindflydelse fra medarbejderne inden for private virksomheder og andre arbejdsområder, herunder medarbejdernes interesse i fordelingen af den formuestigning, der sker i erhvervslivet gennem henlæggelser af overskud i virksomhederne.
11) omkostningerne ved en eventuel forbedring af sygedagpengeordningen må afholdes af parterne selv.
12) de indkomstgrupper – herunder de offentligt ansatte – som ikke umiddelbart omfattes af de kollektive arbejdsoverenskomster eller af prislovgivningen, vil blive inddraget efter tilsvarende retningslinier. Regeringen vil fremskynde forhandlingerne med tjenestemandsorganisationerne, så der opnås samtidighed med forhandlingerne på det private arbejdsmarked, og det vil være regeringens linie at vise særlig stærk tilbageholdenhed over for de højere lønninger.

Den 16. oktober offentliggjorde Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen deres fælles svar på regeringsoplægget. Det hedder heri blandt andet:

»Dansk Arbejdsgiverforening og LO er af den opfattelse, at det af hensyn til opretholdelse af fuld beskæftigelse og af mulighederne for fortsat fremgang i produktion og levestandard er nødvendigt for regering og Folketing at føre en økonomisk politik, der tager sigte på at sikre stabile priser og en væsentlig reduktion i underskuddet på betalingsbalancen.

Arbejdsmarkedets organisationer vil på frivilligt grundlag bidrage hertil ved under overenskomstforhandlingerne at tage samfundsøkonomiske hensyn med sigte på, at de løn- og arbejdsvilkår, vi aftaler på det private arbejdsmarked, ikke fører til svækkelse af den tilsigtede stabilisering af den almindelige prisudvikling, forringelse af erhvervslivets konkurrenceevne og belastning af betalingsbalancen.

Hovedorganisationerne går ud fra, at regeringen på sin side og med den bredest mulige tilslutning i Folketinget gør en virkningsfuld indsats for at bremse inflationen og nedbringe underskuddet på betalingsbalancen«.

I sit svar til regeringen på dennes ønske om en snarlig klarlæggelse af den samlede økonomiske rækkevidde af de forestående overenskomstfornyelser peger de to organisationer på, at de forhandlinger, som staten selv fører som arbejdsgiver, spiller en betydelig rolle i hovedorganisationernes overvejelser ved de forestående overenskomstforhandlinger. Hovedorganisationerne er enige om inden den 8. december i år i et fælles udvalgsarbejde at foretage indgående analyser af de problemer, som man forventer bliver af generel karakter og de økonomiske konsekvenser heraf. Dette forudsætter imidlertid efter organisationernes opfattelse en tilkendegivelse fra regeringen for så vidt angår de områder, hvor staten selv er overenskomstpart.

Udspillet fra de to hovedorganisationer blev accepteret af regeringen, og forhandlingerne på det »offentlige« arbejdsmarked skal nu gå i gang.

HOVEDTENDENSER I ØKONOMIEN I 1970

Det var som omtalt i tidligere oversigter i Økonomi og Politik den almindelige antagelse, at den indenlandske efterspørgsel ville tage kraftigt af i 1970. Først og fremmest skulle overgangen til kildeskattesystemet og den samtidige stramning af skattepolitikken trække i retning af en dæmpet forbrugsstigning. Presset har imidlertid været af en betydelig styrke.

Redegørelserne fra Det økonomiske Sekretariat og Rådet peger på en række faktorer, der har medvirket til, at forbrugsvirkningen blev svækket eller forsinket. Sekretariatet peger således blandt andet på, at de særlige forhold omkring kildeskattens start kan have virket i retning af en midlertidig svækkelse. Det gælder således flytning af indkomst, en skattefri januar måned for fastlønnede, B-skatteydernes afregningsordning og den forbigående nedgang i statsskattebetalingen i slutningen af 1969.

Endvidere peges der på en betragtelig større pengeindkomststigning end oprindelig antaget. Lønglidningen har været meget betydelig blandt andet som en følge af den fortsat høje forbrugsefterspørgsel, og i marts/april udbetaltes nye løntillæg i kraft af dyrtidsreguleringen og i henhold til overenskomstaftaler. Rådet peger endvidere på et sandsynligt fald i opsparingskvoten som en medvirkende faktor.

Som en naturlig konsekvens af den kraftige forbrugsefterspørgsel har erhvervenes investeringer også været kraftigere stigende end antaget tidligere på året. De finansielle muligheder herfor er blandt andet affødt af stigningen i den private låntagning i udlandet.

Den internationale højkonjunktur har også været kraftigere end oprindelig skønnet. Når stigningstakten i industrieksporten alligevel ikke har kunnet nå op på det forventede, må årsagerne hertil søges i det hjemlige efterspørgselspres og i det forhold, at manglen på arbejdskraft har været sær-

deles udtalt. Ledigheden har ligget på et meget lavt niveau, og alt tyder på, at arbejdsstyrken i 1970 har været faldende.

Prisstigningerne har været betydelige, og både det hjemlige efterspørgselspres og importprisudviklingen har trukket i denne retning. I augustoversigten fra sekretariatet konkluderes det, at »sammenlagt har den stærke konjunkturstimulerende påvirkning, der er udgået fra stigningen i pengeindkomsterne, de store erhvervsinvesteringer og den udenlandske højkonjunktur klart opvejet den dæmpende indflydelse, der er udgået fra finanspolitikken og tilbagegangen i boligbyggeriet.

Med et i forvejen anspændt arbejdsmarked har der derigennem været gode muligheder for, at efterspørgselsstigningen har kunnet løbe videre i kraft af en fortsat opgang i pengeindkomsterne«.

Rådets oversigt sammenfatter, at der hidtil i 1970 er sket »en betydelig forøgelse af den i forvejende eksisterende uligevægt i den danske økonomi«.

UDENRIGSHANDEL OG BETALINGSBALANCE

I årets første otte måneder har den samlede import andraget 21.180 mill. kr. eller 3067 mill. kr. mere end i den tilsvarende periode af 1969. Importstigningen har været særlig udtalt for maskiner og andre industrielle færdigvarer. Prisstigningen på importen har været betydelig i 1970 og antages at udgøre omkring 6 pct.

I den samme periode har eksporten beløbet sig til 15.744 mill. kr., hvilket er en stigning på 1672 mill. kr., eller ca. 12 pct. Heraf andrager industrieksporten (ekskl. kød- og mælkekonserves) godt 10 mia kr. Eksportstigningen er fortsat kraftig for maskiner og instrumenter, der i den omhandlede periode har beløbet sig til 3416 mill. kr. eller 489 mill. kr. mere end i samme tidsrum i 1969. I august måned steg industrieksporten med 337 mill. kr., hvilket er en stigning på knap 35 pct. i forhold til året før. I juli var stigningen på ca. 27 pct. Stigningen i den samlede industrieksport er på knap 16 pct. i forhold til året før.

Opgjort i forhold til samme periode året før har stigningen i industrieksporten til EFTA-området i årets første otte måneder andraget 18 pct. og 15 pct. til EEC-landene. For begge landeområder gælder det, at væksten har været mest udtalt for jern- og metalvarer, medens tekstil og beklædning samt møbler ligger klart under gennemsnittet. Den animalske landbrugseksport er vokset med 120 mill. kr., væsentligst som følge af højere eksportpriser.

Underskuddet på handelsbalancen udgjorde i 1969 for perioden januar–august 4041 mill. kr. I indeværende år er handelsbalanceunderskuddet nået op på 5436 mill. kr. i samme tidsrum svarende til en stigning på næsten 35 pct. Forringelsen af bytteforholdet på omkring 3 pct. har dog bidraget

Handelsbalancen

	Indførsel		Udførsel		Merindførsel	
	1969	1970	1969	1970	1969	1970
	mill. kr.					
Januar	2160	2437	1665	1755	495	682
Februar	2058	2524	1754	1841	304	683
Marts	2358	2655	1870	2086	488	569
April	2416	3021	1907	2195	509	831
Maj	2202	2691	1645	1878	557	813
Juni	2591	2935	2023	2141	568	794
Juli	2202	2461	1600	1851	602	611
August	2126	2456	1607	1997	519	459
September	2610		2022		588	
Oktober	2483		2010		473	
November	2410		1934		476	
December	2886		2145		741	
I alt	28501		22182		6319	

til en betydelig del af den kraftige opgang. I august måned var merimporten for første gang i år mindre end i samme måned året før.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster er for 2. kvartal 1970 opgjort til 1620 mill. kr. og 1085 i årets første kvartal. I hele første halvår i 1969 var underskuddet 1529 mill. kr. I april kvartal modsvares underskuddet i det væsentlige af en nedgang i Nationalbankens og de private bankers valutabeholdninger på 850 mill. kr. samt privat nettolåntagning af størrelsesordenen 700 mill. kr. Under forudsætning af en vis afdæmpning af efterspørgselspresset i andet halvår skønnes betalingsbalanceunderskuddet i 1970 at blive af størrelsesordenen 4–4,5 mia kr.

Kvantumindeks og indeks for enhedsværdier i udenrigshandelen

	Kvantumindeks				Indeks for enhedsværdier			
	Indførsel		Udførsel		Indførsel		Udførsel	
	1969	1970	1969	1970	1969	1970	1969	1970
	1965 = 100							
1. kvartal	126	139	124	131	107	113	108	112
2. kvartal	135	155	131	138	108	115	107	113
3. kvartal	131		125		109		108	
4. kvartal	146		137		111		112	
Hele året	134		129		109		108	

Anm.: Ekskl. skibe og fly.

PENGE- OG KREDITFORHOLDENE

Aftalen mellem Danmarks Nationalbank og pengeinstitutterne af marts måned om en fastlåsning af udlånsomfanget på niveauet ultimo februar måned 1970 blev i august forlænget indtil videre. Parterne er enige om en fastholdelse af den meget stramme pengepolitik, indtil der er sket en væsentlig forbedring af betalingsbalancen. Forlængelsen af udlånsloftet skal tages op til fornyet drøftelse mellem Nationalbanken og pengeinstitutterne i begyndelsen af 1971. Nationalbanken lovede samtidig til en vis grad at kompensere den likviditetsstramning, som vil indtræde i slutningen af året og begyndelsen af 1971 som følge af statsfinansernes likviditetsopsugning. Udformningen af denne likviditetskompensation skal drøftes mellem parterne.

Ultimo september måned udgjorde bankernes samlede udlån 30,3 mia kr. eller omkring 1,5 mia kr. mere end på samme tidspunkt sidste år. For perioden oktober 1969–september 1970 svarer dette til en stigning i udlånene på kun 5 pct. Procenten har været faldende gennem alle årets måneder. De samlede udlån i bankerne faldt i månederne juli og august, men steg i september med 580 mill. kr. De større sparekassers udlån voksede med 257 mill. kr. i september måned og voksede modsat bankernes med 138 mill. kr. i august.

De større sparekassers indlån steg i august og september med henholdsvis 38 og 137 mill. kr., medens bankernes i de tilsvarende måneder faldt med 503 og 326 mill. kr. I den forløbne tolvmåneders periode er de større sparekassers indlån gået i vejret med 1340 mill. kr., og udlånsstigningen har andraget et tilsvarende beløb. Indlånsstigningen har været godt 100 mill. kr. mindre end i tolvmånedersperioden året før, men udlånsstigningen ca. 200 mill. kr. større.

Bankernes samlede indlån på 31,9 mia. kr. ultimo september er 1540 mill. kr. større end samme måned året før svarende til en stigning på 5,1 pct. Dette er mere end en halvering i forhold til tolvmånedersperioden året forud. For udlånenes vedkommende er stigningstakten reduceret fra 16,9 pct. til som nævnt 5 pct. eller 1448 mill. kr. Knap 2100 mill. kr. var ultimo september bundet i henhold til deponeringsaftalen mellem Nationalbanken og pengeinstitutterne.

På obligationsmarkedet har nettotilgangen af børsnoterede obligationer i juni, juli og august ligget meget betydeligt over de samme måneder i de foregående år, hvorimod tilgangen i september har været på niveau med de foregående to års tilgang. For perioden oktober 1969–september 1970 har nettotilgangen været på 10,9 mia kr. eller 1665 mill. kr. mindre end samme periode året før.

PRISER, FORBRUG OG INVESTERING

I september foretog månedsprisindekset et hop på 1,3 points til 143,5. I de to foregående måneder steg indekset med 0,3 og 0,1 point. Den kraftigere opgang i september var til dels forudseelig, idet landbrugets hjemmemarkedspriser var forhøjede, og der er foretaget prisforhøjelser i forbindelse med dyrtidsreguleringen og de overenskomstmæssige lønstigninger. Den største del af stigningen kan henføres til gruppen fødevarer, men også brændselspriserne er steget betydeligt og fortsætter dermed udviklingen fra tidligere på året. I august måned blev virkningen af de stigende brændelspriser imidlertid elimineret af fald i specielt grøntsagspriserne. Indekset er nu 8,4 point højere end i september måned 1969 svarende til prisstigninger gennemsnitlig på 6,2 pct. fra september 1969 til september 1970.

Ifølge dyrtidsreguleringsordningen på det private arbejdsmarked og for statens tjenestemænd udløses en dyrtidsportion for hver tre points stigning i reguleringspristallet. Den seneste regulering fandt sted ved 142. Udløsningen af en portion til januar vil således ske ved et gennemsnit på 144,5 for månederne november, december og januar. I novemberindekset vil den halvårlige indregning af stigningen i boligposten finde sted. Indførelse af et prisstop fra 22. september udelukker ikke prisstigninger, idet prisopgange som følge af råvareprisstigninger udtrykkeligt er undtaget.

Indekset vedrørende forbrugerpriser er i månederne juni–september steget med henholdsvis 2,9, 0,3 og 1,3 points. Råvareprisindekset, der belyser prisudviklingen for importerede råvarer, hoppede i august og september op med to points til 112 først og fremmest som følge af betydelige pris-

Nettotilgang af børsnoterede obligationer

	1968	1969	1970
Januar	357	949	485
Februar	605	1208	886
Marts	596	1540	917
April	495	1101	883
Maj	693	864	759
Juni	548	873	1292
Juli	623	817	982
August	885	769	1055
September	911	918	930
Oktober	1247	855	
November	1200	1047	
December	1105	835	
Hele året	9265	11776	

Prisindeks

	Råvare-prisindeks	Engrosprisindeks		Forbrugerprisindeks		Månedsprisindeks	
	1970	1969	1970	1969	1970	1969	1970
	1969 = 100	1955 = 100		1964 = 100		Jan. 1963 = 100	
Januar	107	125	135	133,8	140,3	130,8	137,9
Februar	107	125	136	134,1	141,3	131,1	138,9
Marts	108	126	138	134,3	142,1	131,3	139,7
April	108	126	138	134,7	142,5	131,8	140,1
Maj	108	126	138	135,6	143,8	133,3	141,7
Juni	109	129	140	136,4	143,9	134,1	141,8
Juli	110	128	139	136,4	146,8	134,0	142,1
August	112	129	138	137,1	147,1	134,6	142,2
September	112	129	139	137,6	148,4	135,1	143,5
Oktober		130		138,3		135,6	
November		132		139,5		137,2	
December		133		140,0		137,6	

opgange for brændselsolier. Derimod har prisudviklingen for en række metaller været klart vigende.

Stigningen i detailomsætningen har været meget betydelig i årets første halvdel til trods for kildeskat. Omsætningen var i løbende priser 12,5 pct. større end i fjor. Omsætningen i maj–juni er dog nok påvirket af hamstringen i forbindelse med momsforhøjelsen fra 12,5 til 15 pct. fra udgangen af juni måned. Omsætningsfremgangen har været betydelig for alle grupper, men særlig udtalt for gruppen andre forbrugsvarer, der omfatter de såkaldte hårde hvidevarer. Det foreløbige detailomsætningsindeks for juli viste en omsætningsstigning på ikke mindre end 16 pct., fordelt med 15 pct., 14 pct. og 21 pct. fremgang for henholdsvis nærings- og nydelsesmidler, beklædning og andre forbrugsvarer. Tallet for denne måned er dog nok påvirket af specielle forhold omkring momsforhøjelsen ved månedskiftet juni–juli. Det foreløbige detailomsætningsindeks for august viste således kun en stigning på 8 pct. Nærings- og nydelsesmidler var i august 8 pct. større end året før, beklædning 2 pct. lavere, men i gruppen andre forbrugsvarer var stigningen dog fortsat kraftig, nemlig 15 pct.

Indeks for detailomsætningen

	Januar–februar	Marts–april	Maj–juni	Juli–august	September–oktober	November–december
	1968 = 100					
1969	96	102	109	111	111	133
1970	109	113	124			

Indregistreringen af personbiler var i maj og juni måneder skyhøj, nemlig 14.000 og 19.000. I juli faldt tallet til knap 5000. I september var antallet af nyindregistrerede personbiler ca. 1600 lavere end i samme måned i fjor. For tidsrummet januar–september 1970 har antallet af indregistreringer været ca. 4000 mindre end i den tilsvarende periode i 1969. I 1970 er til og med september måned indregistreret knap 91.000 nye personmotorkøretøjer.

Påbegyndelserne af byggeri udgjorde også i april kvartal 2,4 mill. m². I første halvår 1970 har påbegyndelserne hermed været 0,4 mill. m² mindre end året før. Det fuldførte byggeri var 0,8 mill. m² større end i første halvår 1969. Ved udgangen af første halvår omfattede det igangværende byggeri knap 12,0 mill. m² eller omkring 1,0 mill. m² mere end på samme tidspunkt i 1969.

For boligbyggeriets vedkommende påbegyndtes i andet kvartal 11.400 lejligheder eller 3200 færre end i fjor. Det påbegyndte boligbyggeri ligger dermed for første halvår 1970 på knap 22.000 lejligheder mod knap 27.000 i 1969 og 20.000 i 1968. Niveauet er således fortsat højt. Faldet vedrører dog udelukkende énfamilieshuse, hvoraf der påbegyndtes 13.565 i første halvår 1970 mod 18.400 og 11.200 i de foregående år. Fra 1969 til 1970 har faldet således været på omkring 25 pct. Det fuldførte boligbyggeri var også i april kvartal højere end året før og har i første halvår udgjort 24.800 lejligheder, hvoraf 14.400 énfamilieshuse. I 1969 var de tilsvarende tal 22.600 og 12.430. Det igangværende boligbyggeri var opgjort i antal lejligheder pr. 1. juli 1970 af samme størrelse som året før, nemlig 62.000 eller godt 1500 flere end i første kvartal 1969. Det igangværende byggeri af parcelhuse udgjorde godt 29.000 eller ca. 700 mindre end året før.

I Det økonomiske Sekretariats oversigt anslås det, at investeringer i boligbyggeri målt i faste priser har været ca. 5 pct. højere end i første halvår 1969. Men bag ændringen ligger en forøgelse af investeringerne igennem 1969 og et fald i 1970. Påbegyndelserne af offentligt byggeri skønnes at være godt 30 pct. højere end året før. Investeringerne i maskiner og materiel synes ifølge importstatistikken at være steget meget kraftigt.

PRODUKTION OG BESKÆFTIGELSE

I samtlige årets måneder har ledigheden ligget under det i forvejen lave niveau for 1969, og i sommermånederne har arbejdsløshedsprocenten ligget omkring 1 svarende til 7–8000 ledige. Året før var niveauet i de samme måneder 12–13.000 ledige.

Industriens beskæftigelse var i gennemsnit i første halvår af 1970 3 pct. højere end i fjor. I juli var beskæftigelsen i industrien 2 pct. større end

året før. Det samlede antal ansatte var i denne måned 398.800 fordelt med 301.500 arbejdere og 97.300 funktionærer. Beskæftigelsesfremgangen har fortsat været kraftigst inden for jern- og metalindustrien og blandt plastvarefabrikker, ligesom der fortsat har været nedgang inden for tekstilindustrien. Beskæftigelsesindekset for juli var uændret i forhold til året før.

Ved sommertællingen i landbruget i juli 1970 opgjordes antallet af medhjælpere til 34.100, hvilket er en nedgang på 3900 i forhold til året før. De umiddelbart foregående års reduktioner i medhjælperantallet har været på 6100 og 8000 personer.

Det økonomiske Sekretariat anslog i august den samlede produktionsstigning til lidt under 6 pct. for første halvår, stort set svarende til væksten i produktionen i byerhvervene.

Forventningerne i industrien til juli kvartal var præget af optimisme. Grundlaget for optimismen syntes tillige i større udstrækning at være hentet på eksportmarkederne. Investeringsplanerne var ydermere ændret i opadgående retning.

Undersøgelsen for oktober kvartal viser, at forventningerne ikke helt er blevet indfriede, selv om der har været fortsat fremgang. Beskæftigelsen har været uforandret, og produktionen er steget noget mindre end forventet. Ordreindgangen fra eksportmarkederne har været mindre end antaget, og fra hjemmemarkedet har ordreindgangen været direkte faldende. Der var forventninger om en reduktion i både færdigvare- og råvarelagre, men disse har været svagt stigende. Derimod er investeringerne gået i vejret som ventet, og i 3. kvartal er langtidsplanerne for videre investeringer ændret i svagt opadgående retning.

For årets sidste kvartal venter industrien en fortsat stærk fremgang. Såvel produktion som beskæftigelse ventes at gå i vejret, ligesom forventningerne til ordreindgangen fra specielt eksportmarkederne er præget af optimisme. Både færdigvare- og råvarelagre ventes reduceret, og der stilles forventninger om øgede investeringer. Fremgangen ventes at blive særlig kraftig inden for tobaksindustrien, drikkevareindustri og i den grafiske industri, hvorimod der ventes nedgang inden for blandt andet sten-, ler- og glasindustri, træindustri og jern- og metalværker.

Ved udgangen af juni måned anførte 63 pct. af industrien, at den manglede arbejdskraft. Ved udgangen af 3. kvartal oplyste 53 pct. af virksomhederne fortsat at have mangel på arbejdskraft, og denne mangel gjaldt alle kategorier af arbejdskraft.

I Det økonomiske Sekretariats august-oversigt er der givet udtryk for, at den samlede efterspørgsel fortsat vil være forholdsvis kraftig med risiko for pres på arbejdsmarkedet. Det påregnes imidlertid, at der vil ske en ændring i efterspørgslens sammensætning, således at eksporten vil komme til at veje tungere til i afsætningsfremgangen. Viser denne udvikling sig

Konjunkturbarometer. Hele industrien

	Faktisk forløb i juli kvartal 1970 i forhold til april kvartal 1970			Forventet forløb i oktober kvartal 1970 i forhold til juli kvartal 1970		
	mindre	omtrent uændret	større	mindre	omtrent uændret	større
	pct.					
Produktion	16 (12)	59 (57)	25 (31)	14	51	35
Antal beskæftigede arbejdere, ultimo kvartalet	16 (7)	68 (75)	16 (18)	10	69	21
Ordreindgang fra hjemmemarked	28 (14)	51 (67)	21 (19)	19	58	23
Ordreindgang fra eksportmarked	20 (12)	54 (61)	26 (27)	11	60	29
Færdigvarelagre, ultimo kvartalet	23 (25)	52 (61)	25 (14)	23	61	16
Råvarelagre, ultimo kvartalet	15 (20)	66 (69)	19 (11)	23	60	17
Samlede løbende investeringer	9 (7)	71 (75)	20 (18)	9	74	17
Investeringsplaner, ændret i kvartalet	4 .	86 .	10 .	.	.	.

Anm.: Tallene i parantes angiver forventningerne for juli kvartal, således som de fremgik af forrige konjunkturbarometerundersøgelse.

at holde stik, vil det være ensbetydende med en vis forbedring af vare- og tjenestebalancen i årets sidste del. Underskuddet forventes reduceret noget i forhold til første halvår, blandt andet fordi der tillige forestår en betydelig vækst i afleveringen af nye skibe til udlandet.

P. M.

25. 10. 1970